

ПРИКАЗ КЊИГЕ „ИСТОРИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ“

Никола Тошић Малешевић*

Министарство одбране Републике Србије,
Универзитет одбране у Београду, *Војно дело*

Чедомир Антић, Ненад Кеџмановић, *Историја Републике Српске*, Службени гласник Републике Српске, НИП Недељник, Бањалука-Београд, 2016, 520 стр.

Ратови за југословенско наслеђе 1991–2001. године довели су до распада некада јединствене Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) и стварања низа нових-стarih држава, ентитета, те полуаутономних и аутономних јединица. Једна од њих је Република Српска, ентитет српског народа на простору Босне и Херцеговине (БиХ), настала као резултат Грађанског рата у БиХ 1992–1995. године. Да би се боље представио низ историјских догађаја који су довели до њеног стварања, др Чедомир Антић, ванредни професор на одељењу за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду и Ненад Кеџмановић, редовни професор на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, објавили су, 2016. године, књигу под насловом *Историја Републике Српске*.

Ово дело писано је на основу референтних извора и богате литературе. На пример, од извора, аутори су користили: *Злочини на југословенским просторима у Првом и Другом светском рату*, *Зборник докумената, том 1*, *Злочини НДХ, књ. 1*; Алија Изетбеговић, *Исламска декларација*; Бенедикт Курипешкић, *Путопис кроз Босну, Србију, Бугарску и Румелију 1530. године*; документе из Архива Србије; новинске чланке из разних дневних листова (*Блиц* и др), као и интернет сајтове (сајт Организације Уједињених Нација и сл.). Од литературе, коришћена су, између осталих, следећа дела: Радош Љушић, *Књига о Начертанију. Национални и државни програм Кнежевине Србије (1844)*; Милорад Екмечић, *Дуго кретање између клања и орања. Истрија Срба у новом веку 1492–1992*; Никола Николић, *Јасеновачки логор смрти*; Владимир Гоати, *Политичка социологија*; Џон Р. Шиндлер, *Несвети терор. Босна, Ал Каида и успон глобалног џихада*; Данко Леовац, *Србија и Русија за време друге владавине кнеза Михаила (1860–1868)*; Мехмедалија Божић, *Хисторија Босне и Бошњака (VII–XX вијек)*; Шафир Филандра, *Бошњачка политика у 20. столећу*; Елена Гускова, *Историја југословенске кризе, књига 2*, и др.

* Аутор је спољни сарадник *Војног дела* и самостални истраживач – мастер историчар.

На почетку овог дела двојице аутора налази се садржај, а потом предговор кога је написао академик проф. др Дарко Танасковић. Затим следе увод и текст у коме се дају основни подаци о Републици Српској (територија, становништво и сл.), а потом главни текст књиге, подељен на петнаест поглавља, од којих многа садрже бројне подцелине.

Прво поглавље, *Антика и средњовековље*, описује простор данашње Босне и Херцеговине у праисторији, пре и за време Римског Царства, након његовог пада, у периоду раног средњег века када је Босна била саставни део српске државе, те историју средњовековне босанске државе. Друго поглавље, *У Османском Царству*, даје преглед историје Босне на самом крају њеног самосталног живота у средњем веку, османско освајање и статус Срба у БиХ у време османске (турске) владавине. *Устанци и препород* назив је трећег поглавља. Аутори су се потрудили да читаоцима представе какав је утицај имао Први српски устанак на становништво Босне и Херцеговине, како је изгледао Босански пашалук у 19. веку и какви су односи владали у њему у то време, проблеме који су настали због аграрног питања, те устанке српског становништва на подручју Херцеговине, као и догађаје током Велике источне кризе (1875–1879), тј. Устанак српског народа у БиХ против турске власти (1875–1878), Берлински конгрес и његове одлуке (1878), оружани отпор муслиманског становништва аустро-угарској окупацији БиХ (1878) и саму аустро-угарску окупацију (1878). Четврто поглавље, *Под аустро-угарском влашћу*, примарно описује борбу Срба у БиХ за црквено-школску аутономију и напоре аустро-угарске власти да створе вештачку босанску нацију. У поглављу број пет – *Сарајевски атентат*, аутори описују овај значајни историјски догађај и како је он искоришћен од стране Централних сила (Аустро-Угарске и Немачке) за отпочињање Првог светског рата 1914. године.

Први светски рат, наслов је шестог поглавља у коме се описује рат Аустро-Угарске, Немачке и Бугарске против Србије (1914–1918), прогони српског народа у БиХ од стране аустро-угарских власти, југословенско питање, победа Србије у рату и уједињење и стварање Југославије 1. децембра 1918. Период између два светска рата (1918–1941), посебност Бањалучке Крајине,¹ и пројекти „Бановине Српске земље“ у годинама пред избијање Другог светског рата, односно у периоду од 1939. до 1941, теме су које су обрађене у седмом поглављу које носи назив *Врбаска бановина*. Други светски рат (1941–1945) обрађен је у осмом поглављу (*Окупација, отпори, грађански рат*) у коме се излажу слом Краљевине Југославије у Априлском рату 1941, успостављање Независне Државе Хрватске (НДХ), устанак српског народа против окупаторских, колаборационистичких и власти НДХ, сукоби између два покрета отпора и њихових војски (НОВЈ и ЈВУО) у којима су преовлађивали припадници српског народа, победа НОВЈ и ослобођење земље 1945. Девето поглавље, *Геноцид у НДХ*, описује геноцидне покоље које су спроводиле снаге НДХ над српским становништвом током Другог светског рата. У десетом поглављу (*Социјалистичка република*) аутори су описали стање и односе у БиХ током постојања СФРЈ, у периоду од 1945. до 1990. Ту се, између осталог, може прочитати о питању како треба уредити унутрашње уређење Југославије, тј. да ли у федеративној Југо-

¹ Позната још и под именима Босанска Крајина или само Крајина.

славији републике-чланице треба да имају већи степен самосталности или централним савезним властима треба оставити већу контролу да би се предупредио евентуални распад државе.

Једанаесто поглавље, *Вишестраначка СР БиХ*, даје читаоцима на увид период од 1990. до 1992, тј. време када је пропао једнопартизан и уведено вишестраначје. Тако се, у овом поглављу, може пратити процес оснивања три националне странке у оквиру три конститутивна народа БиХ – српског, хрватског и муслиманског (бошњачког), први вишестраначки избори у БиХ 1990. и њихови резултати, почетак распада и ратова у СФРЈ, те питање које се постављало у БиХ у то време – да ли она треба бити самостална или једна од република тзв. скраћене Југославије. У наредном, дванаестом поглављу, *Стварање државе*, описује се заоштравање односа између три народа у БиХ и одлука Срба у БиХ да створе Републику Српску, почетком 1992, која би била брана исказаним сепаратистичким потезима муслиманских (бошњачких) и хрватских политичара и њиховим тежњама да противуствано отцепе БиХ од Југославије. *Грађански рат у БиХ*, наслов је тринаестог поглавља у коме се описују неуставни референдум о отцепљењу БиХ од Југославије и проглашење независности БиХ од Југославије² почетком 1992, избијање и ток Грађанског рата у БиХ 1992–1995, преговори и планови о разрешењу кризе и окончању рата у БиХ, Дејтонско-париски мировни споразум с краја 1995, окончање рата у БиХ, те ратни злочини које су у рату починиле све три стране (српска, муслиманска (бошњачка) и хрватска) и њихова злоупотреба у политичке сврхе.

Догађаји после завршетка Грађанског рата у БиХ 1995. до двадесетогодишњице његовог окончања 2015. читаоцима су дати на увид у поглављу број четрнаест (*Република Српска послје 1995. године*), док су догађаји 2015–2016. описани у последњем, петнаестом поглављу – *Прве године треће декаде*.

Књига *Историја Републике Српске* углавном тачно описује дешавања на простору данашње БиХ и Републике Српске. Наравно, око неких оцена у поглављима о Другом светском рату, времену СФРЈ и догађањима од њеног распада до данашњих дана може се дискутовати. Међутим, те ствари, узевши у целини, не могу довести до закључка да се аутори нису трудили да на објективан начин представе догађања на простору БиХ и Републике Српске током периода од 1941. до данашњег времена. Осим тога, ова књига не описује само историју српског народа на простору данашње Републике Српске, већ обрађује и остале крајеве БиХ, па би се могло рећи да представља историју српског народа на простору целе БиХ, а не само на једном њеном делу кога данас обухвата Република Српска, заједно са Дистриктом Брчко.

После главног текста књиге следи посебан део под називом *Додаци* у коме се налазе биографије истакнутих личности српског порекла из БиХ и оних који су на Србе у БиХ имали великог утицаја, биографије свих досадашњих председника Републике Српске, биографије истакнутих личности које су значајно допринеле оснивању и одржању Републике Српске, описи ентитетских, културних, просветних и других институција Републике Српске, Српске православне цркве у Републици Срп-

² Прогласили су је муслимански (бошњачки) и хрватски политичари упркос томе што је референдум о независности БиХ, који је одржан почетком 1992, био неуставан.

ској, националних мањина у овом ентитету,³ католичког манастира Траписти код Бањалуке, џамије Ферхадија у Бањалуци, Бонска овлашћења Високог представника у БиХ и Дејтонско-париски мировни споразум из 1995. Потом, у *Додацима* се дају спискови министара одбране Републике Српске и генерала Војске Републике Српске од 1992. до 2005, списак посланика првог скупштинског сазива Народне скупштине Републике Српске 1991–1996,⁴ спискови председника влада и министара у владама Републике Српске од 1992. до данас, српских чланова Председништва БиХ од 1996. до данас и српских министара у Савјету министара БиХ од 1996. до данас и текст Декларације о проглашењу Републике Српске од 9. јануара 1992. Затим следе различите географске карте, регистар имена и каталогизација у Народној библиотеци Србије у Београду. Књига је добро технички опремљена и садржи велики број црно-белих и колор фотографије, те велики број географских карата. Издавање књиге финансијски су помогли Удружење за мобилност и едукацију „Ара-неа“ из Зворника и канцеларија Председника Републике Српске. Издавачи су Службени гласник Републике Српске из Бањалуке и НИП Недељник из Београда. Извршни издавач је „Штампарија Службеног гласника Републике Српске“ из Бањалуке.

---

³ Конститутивни народи у Републици Српској су, као и у целој БиХ, Срби, Муслимани (Бошњаци) и Хрвати. Националне мањине су Јевреји, Чеси, Пољаци, Украјинци, Италијани, Немци, Мађари, Роми, Словаци, Црногорци, Македонци и Словенци.

⁴ У периоду од јесени 1991. до почетка 1992. постојала је Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини која је, по проглашењу Републике Српске 9. јануара 1992, постала Народна скупштина Републике Српске.